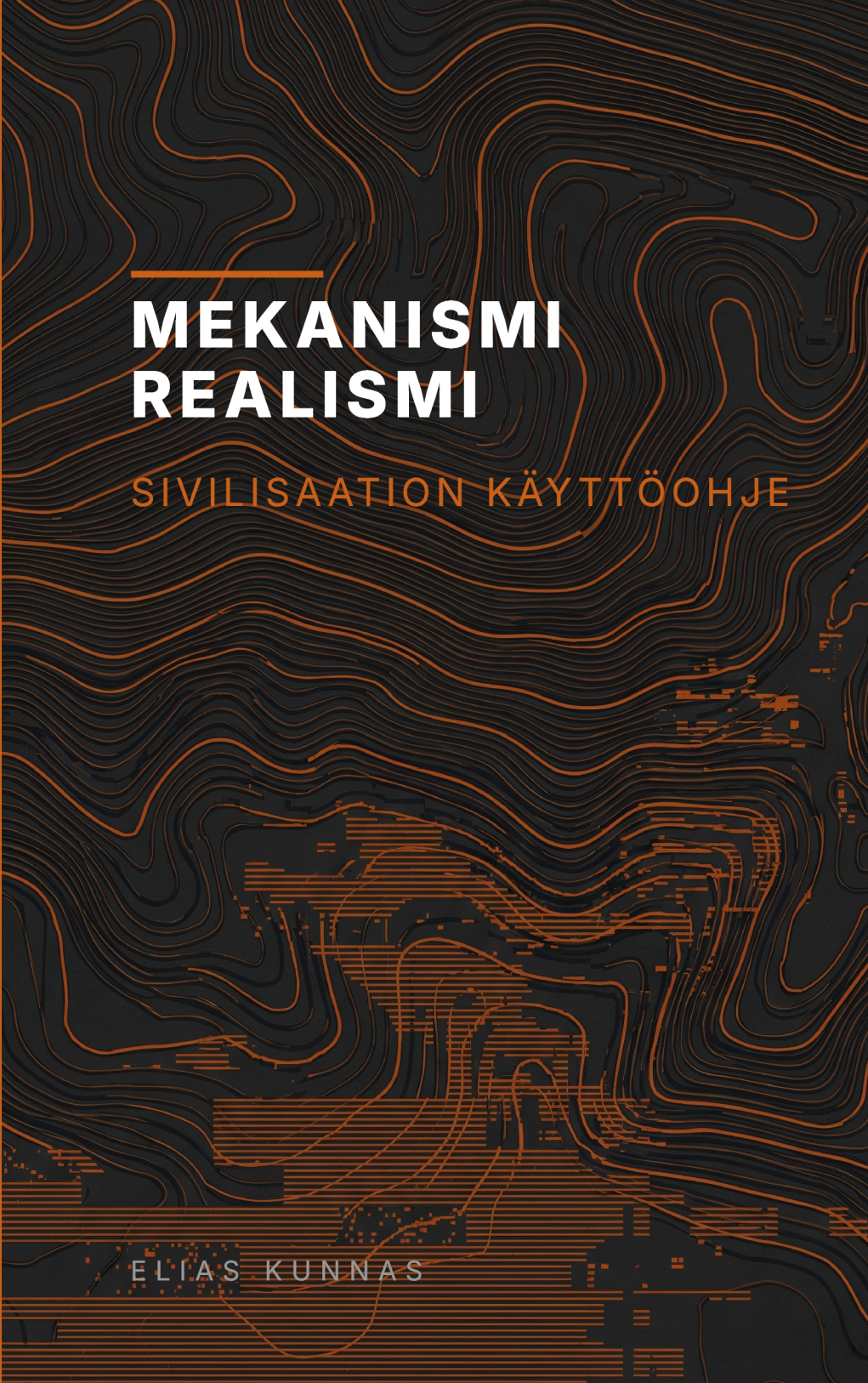

MEKANISMI REALISMI

SIVILISAATION KÄYTTÖOHJE

ELIAS KUNNAS

MEKANISMİREALİZMİ

MEKANISMIREALISMI

Sivilisaation käyttöohje

Elias Kunnas

2026

© 2026 Elias Kunnas

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons
Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen
(CC BY-NC-SA 4.0) -lisenssillä.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.fi>

ISBN 978-952-88-1577-8 (pehmeäkantinen)

ISBN 978-952-88-1578-5 (kovakantinen)

ISBN 978-952-88-1579-2 (PDF)

ISBN 978-952-88-1580-8 (EPUB)

Ensimmäinen painos

Kustantaja: Curiosity Oy

Kansi ja ulkoasu: Elias Kunnas

Ladonta: LuaLaTeX

Kirjasin: Linux Libertine O

YKL 32.01

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

Tekstin- ja tiedonlouhinta (tekijänoikeuslain 13b §), mukaan lukien tekoälymallien
koulutus, on sallittu rajoituksetta.

<https://mekanismirealismi.fi>

Helsinki 2026

Sisällys

Prologi: Vakaus on ruumiin tila	1
Käsitteellinen pohja	5
Sivilisaation neljä pilaria	5
Vikasekvenssi: Sivilisaatio kuolee päästä alaspäin . .	6
Miksi tämä kirja keskittyy pilareihin II, III ja IV . . .	7
Kolme analyysikerrosta	7
Sivilisaatiohorisontti ja mittakaavavirhe	8
Humen giljotiinin ohitus	9
Kalvo ja raja	11
Täyslaskenta, ei ideologia	11
Mallin rajat: Kartta ja maasto	13
Avainmekanismi	14
Yhteenveto	16
1 Kolme ontologista virhettä	17
Virhe I: Nolla-aikahorisontti	18
Suunnittelun illuusio	18
Biologinen haavoittuvuus	18
Kustannusten ulkoistaminen	19
Empatia kaapparina	20
Virhe II: Yksilö ensisijaisena	21
Palveluautomaatti-ontologia	21
Solmu verkostossa	21
Syöpäsoluontologia	21
Individualismin paradoksi	22
Virhe III: Oikeudet ilmaislounaana	22
Vaade jonkun toisen työhön	22
Termodynamiikan laki	23
Lattia joka on katto	23

	Vaade tuleviin sukupolviin	23
	Kolmio joka estää näkemisen	24
	Maaperä: Varianssin kieltäminen	24
	Miten kolmiosta pääsee ulos?	25
I	UNI	27
2	Näennäisliike	29
	Auto irti maasta	29
	SOTE: 18 vuotta paikallaan	30
	Triviaalin tyrannia	31
	Rituaalinen toiminta	32
	Väsytys signaalina	33
	Tietosaaste	34
	Kuka pyörittää teatteria?	35
3	Virtuaalinen todellisuus	37
	Signaali ja kohina (Latenssiharha)	38
	DDoS-hyökkäys demokratiaa vastaan	39
	Simulaatio ja zombikieli	40
	Hypernormalisaatio: Kartta on väärä	41
	Humen giljotiinin ohittaminen	42
	Mimeettinen kriisi: Sijaistoiminto	43
	Symbolit vs. atomit	43
	Todellisuuden paluu	44
II	KONE	45
4	Fysiikka ei neuvottele	47
	Mittari 1: väestönrakenne	48
	Yltäkylläisyyden ansa	48
	Mittari 2: Investointiaste	49
	Mittari 3: Korkokulut	50
	Kolme velkaa	50
	Aikajana: 2030-luvun puoliväli	51
	EROEI: Symbolit korvaavat atomit	52
	Aikaloisinta: Tasevarkaus	53
	Demokraattinen räikkä	54

Elinvoiman verotus	54
Itsemurha-algoritmi	55
Avaruusmissio-ongelma	56
Fysiikka voittaa	58
5 Kannustinketju	59
Veden laki (Evoluutio voittaa intention)	59
Agentti 1: Poliitikko (Aikaloinen)	62
Agentti 2: Virkamies (Poikkeamien normalisointi)	63
Agentti 3: Äänestäjä	64
Agentti 4: Media	64
Agentti 5: Etujärjestö	65
Gerontokratian lukko: Horisontin romahdus	65
Moloch	66
Kohtaloluvut + Mesaoptimointi = Järjestelmätason sokeus	67
Ironian fraktaali	67
Miksi "paranna kannustimia" ei toimi	68
Ohjausvoima: $O = K \times C \times S$	69
Pahiksia ei tarvita	70
6 Valintapaine ja jännite	71
Rauhan myrkky	71
Hormeesi: Myrkky ja lääke	72
Ajallinen sokeus	73
Jännite: Keinotekoinen gravitaatio	73
Sisäisen pelin ylivalta	74
Negatiivinen valinta: Kuka puhuu zombia?	74
Synteettinen jännite	74
Apoptoosin tarve	75
7 Veto-verkko ja selvitysvalta	77
Epäsymmetria: Latenssivaurio	78
Veto-verkon topologia: Sarjakytkentä	79
OODA-looppi: Aikasota	80
Selvitysvalta: Latenssigeneraattori	80
Poliittinen pakastin	81
Vesittämisen teknologia	81
Konsensuksen harha	82
Käänteinen valikoituminen: Tulevaisuuden syöminen	83

Järjestelmän hinta: Aikavarkaus	83
8 Vallan haihduttaminen	85
Arkkitehtien perintö	86
Koiviston ylikorjaus: Zombi-instituutio	86
Kosketusvastuuansa	87
Monimutkaisuuspesu	88
Tulkintaketju	89
Luottamus on avoin silmukka	90
Tahrattomien kyvyttömien nousu	91
Eliitin veritulppa	91
Instituutiot eläiminä: Metabolinen hirviö	92
Missiötyhjiö: Telos vai Entropia	93
Kartta ei hoida potilasta: Latenssikone	94
Himmelihierarkia	95
 III TODISTE	 97
9 Kapasiteetti	99
Jännitteen paluu	100
Näennäisliikkeen loppuminen	101
Mesaoptimoijien linjautuminen	101
Ohjausvoiman yhtälö: Fysiikka	102
Veto-verkon romahdus	103
Selvitysvalta kääntäjänä (Compiler)	104
Historiallinen kyvykkyys: Säännöt vs. selviytyminen . . .	105
Protokollakuuliaisuus	105
Suomen Kansallistase	106
Jännite vapauttaa kapasiteetin	107
Käyttöjärjestelmä on rikki, ei kansa	107
Jännite ilman sotaa	107
 IV PÄIVITYS	 109
10 Protokolla vs. Poliitiikka	111
Poliitiikka on aie	112
Aie vs. Koodi	112
Tyhjä termostaatti	113

Liturginen laki	114
Zombilaki: Latenssikone	115
Protokolla estää mesaoptimoinnin: Syntropiapumppu	116
Protokolla vähentää semanttista eroosiota	117
Elinaikakerroin todistaa	118
Tahto ja toteutus: Demokratian rajapinta (API)	119
Sivilisaation kerrokset: Kansallistaseen suoja	120
Automaatio on armollinen: Hallittu alasajo	121
Näkökulman muutos	121
11 MeV – Mekanismivirasto	123
Historiallinen ennakkotapaus: Poistettu funktio	124
Ydintila ja käyttäjätila (Kernel vs. User Space)	125
Miksi MeV on suunniteltu näin: Epäonnistumisten opetukset	126
Jännitteen lähde: Latenssin poisto	127
MeV ja Hayekin tieto-ongelma	128
Ratkaisukartta: Episteeminen immuunijärjestelmä	129
Ennen ja jälkeen	130
Seitsemän ydinprotokollaa	131
Kielellinen hygienia	133
Episteeminen infrastruktuuri	134
Radikaali peloite: Insentiivisuodatin	136
Varoventtiilit	137
Esimerkki: SOTE	139
Virheen asymmetria	140
MeV on siirtymäarkkitehtuuri	140
Miksi telokratia laajentaa Pareto-rintamaa	141
Demokratia on mekanismi	142
12 Lukon avaaminen	145
Friedmanin doktriini: Tyhjiön laki	145
Varjokomitea: Varavoimala	146
Avoimen koodin legitimizeetti	147
Binäärinen valinta	148
Sveitsin malli	148
Joustamaton vähemmistö	149
Lennosta vaihto	149
Faasitransitio	150

V	TARKOITUS	151
13	Totuuden arkkitehtuuri	153
	Laatu: Syntropian estetiikka	153
	Taakka on lahja: Kantava rakenne	155
	Hoivan vankila: Hoito joka vammauttaa	155
	Kukoistus on turvamarginaali	156
	Kolmio ja sen purkaminen	158
	Tasa-arvon termodynamiikka	159
	Hegelin haamu	160
	Hiljaisuuden spiraali	162
	Viisauus vaatii konfliktia	163
	Totuuden ja tarkoituksen solmu	163
	Leväperäisyyden kirous	164
	Todellisuuskuri	165
	Arvo on hinta	165
	Elinvoimaisuus	166
	Perimmäinen päämies: Ylisukupolvinen sopimus	167
	Mekanismit voi muuttaa kulttuuria	168
	Puutarhurivaltio: Via negativa	169
14	Elinvoimaisuus	171
	Onnellisuusharha	172
	Simulaation loppu	173
	Saaristo sumussa	173
	Hakufunktio	174
	Generatiivinen silmukka	175
	Vaatimuslista	176
	Vähemmistö sääntö	177
	Totuuden huojennus	178
	Mitä seuraavaksi	178
	Aikuisten huone on tyhjä	180
	Tunnistussignaali	180
	Kyynisyys on pelkuruutta	181
	Uusi vakavuus	181

VI TYÖKALUPAKKI

183

Radikaalin selkeyden manifesti

185

Kielen valta

187

Miksi näitä kuvioita syntyy?	188
Miksi selkeä kieli on tärkeää?	189
Semanttiset matkalaukut	190
I. Semanttinen tyhjentäminen	193
1. Semanttinen tyhjiö	193
2. Semanttinen eroosio	194
3. Katteettomat vaateet	194
4. Zombilaki	195
II. Monimutkaisuuspesu	196
5. Tilallinen pesu	196
6. Ajallinen pesu	197
7. Kausaalinen pesu	197
8. Vastuunpesu	198
III. Huomion ja ajan manipulaatio	199
9. Huomionpesu	199
10. Selvitysvalta	199
IV. Aseistettu läpinäkymättömyys	200
11. Luettamattomuuskilpi	200
V. Passiivikieli ja toimijuuden häivyttäminen	201
12. Passiivi	201
13. Nominisointi (Zombisubstantiivi)	202
14. Pakkoretoriikka	203
VI. Symbolien kaappaus	204
15. ROP-hyökkäys	204
16. Kehystysmanipulaatio	205
VII. Tunnekieli ja moraalinen suojaus	206
17. Empatia-ansa	206
18. Hyvepesu	206
VIII. Episteeminen suojaus	207
19. Panosharha	207
20. Latenssisokeus	207
21. Mallisokeus	208
22. Puhtaus-argumentti	209
IX. Toivelista-hallinto	210

23. Toivelista-perustuslaki	210
X. Suomen erityisongelmat	211
24. Rakenteellinen tyhmyys	211
25. Luottamusansa	212
XI. Kognitiivinen työkalupakki	213
Yhteenvetotaulukko	213
Käyttöohje	214
XII. Selkeys on sivilisaation huoltoa	214
Sanakirja	217
I. Fysiikka ja reunaehdot	217
II. Pesut ja hämärrytys	222
III. Signaalit ja informaatio	224
IV. Institutionaaliset patologiat	228
V. Pääomat	232
VI. Aika ja sukupolvet	234
VII. MeV ja ratkaisut	235
VIII. Käsitteet ja uudelleenmäärittelyt	239
Aakkosellinen hakemisto	243
 VIIILITTEET	 247
Teoreettinen tausta	249
I. Sukupuu	250
II. Julkisen valinnan teoria: Isoisä	251
Oikea diagnoosi	251
Väärä lääke	251
III. New Public Management: Epäonnistunut toteutus	252
Mitä NPM yritti	252
Miksi NPM teki asiat huonommiksi	253
IV. Holmström: Miksi NPM epäonnistui	254
Ydinoivallus	254
Holmströmin varoitus	254
Miksi ristiriitaa ei ole	254
Mitä Holmström tarjoaa mekanismirealismille	255
V. Mekanismissuunnittelu: Hienostunut työkalu	255
Ydinoivallus	255
Menestyksiä	255

Miksi ei sovellettu hallintoon laajasti	255
Mitä mekanismisuunnittelu tarjoaa	256
VI. Hayek: Tietämysongelma	256
Ydinoivallus	256
Miksi Hayek on relevantti mekanismirealismille	256
Mitä Hayek tarjoaa mekanismirealismille	257
VII. Kybernetiikka: Unohdettu esi-isä	257
Ydinoivallukset (1940–1970-luvut)	257
Viable System Model (VSM)	257
Cybersyn (Chile, 1971–1973)	258
Miksi kybernetiikka unohdettiin	258
Mitä kybernetiikka tarjoaa mekanismirealismille	258
VIII. Tekoälyn linjaus: Moderni kehys	259
Keskeiset käsitteet	259
Miksi tekoälyn linjausta ei ole sovellettu hallintoon	259
Mitä tekoälyn linjaus tarjoaa mekanismirealismille	259
IX. Ostrom: Empiristi	260
Keskeinen kontribuutio	260
Keskeiset löydökset	260
Miksi Ostromia ei arvosteta tarpeeksi	260
Mitä Ostrom tarjoaa mekanismirealismille	260
X. Evoluutiobiologia: Valintapaineen poistuminen	261
Puuttuva valintapaine	261
Miksi evoluutiobiologia on relevantti	261
XI. Termodynamiikka: Kiistämättömät reunaehdot	261
Fysiikan lait	261
Miksi termodynamiikka on relevantti	261
XII. Legibiliateetti ja valtio: Scottin kritiikki	262
Ydinoivallus	262
Miksi Scott on relevantti mekanismirealismille	262
Mitä Scott ei tarjonnut	262
XIII. Termofysiikka ja metafysiikka	263
Georgescu-Roegenin perustus (1971)	263
Prigoginen syntropia (1977)	263
Miksi tämä silta puuttui	263
XIV. Telos ja etiikan fysiikka	264
Ongelma	264
Ohitusyritykset	264
Mekanismirealismin ohitus	264

Mitä telos-perintö tarjoaa mekanismirealismille	265
XV. Sivilisaatiohistoria: Varoitukset menneisyydestä	265
Tainterin monimutkaisuuden romahdus	265
Turchinin sekulaariset syklit	265
XVI. Kielellinen hygienia: Unohdettu ulottuvuus	266
Ydinoivallus	266
Diagnoosilinja	266
Miksi perintö unohdettiin	267
Mitä kielellinen perintö tarjoaa mekanismirealismille	267
XVII. Synteesi: Miksi kukaan ei ratkaissut ongelmaa	268
Miksi synteesiä ei syntynyt aiemmin?	268
XVIII. Mitä mekanismirealismi lisää	269
Mikä on aidosti uutta	269
XIX. Sivilisaation huolto	271
1. Kausaalisen totuuslähteen ylläpito	271
2. Salienssi-rajapinta ja ”automaattiset laukaisimet” .	271
3. Episteemisen pääoman uusiutuva tuotanto	271
4. Lennosta vaihto -strategia	272
5. Sivilisaatiotason tavoitelinjaus	272
XX. Lukusuositukset	272
Aloittelijalle	272
Syventävälle	273
Tekniselle	273
Filosofiselle	273
Termofysiikka ja metafysiikka	273
Kieli ja käsitteet	273

Systemivirheet, tabut ja episyklit **275**

Mitä oikeastaan vaaditaan?	275
I. Maallinen teologia	277
1. ”Tämä sivuuttaa moraalin” (Etiikka mekanismina) .	277
2. ”Ihmisarvo on ääretön” (Inflaatioharha)	278
3. ”Ihmisoikeudet ovat universaaleja” (Resurssisokeus)	279
4. ”Ihmishengellä ei ole hintaa” (Turvallisuus)	281
5. ”Ihmiset eivät ole koneita” (Mekanismiharha) . . .	282
6. ”Tehokkuus on kylmää” (Latenssivaurio)	283
7. ”Entä kontribuutio-kyvyttömät?” (Kykyharha) . . .	284
8. ”Kaikki voivat oppia mitä vain” (Kapasiteettitabut)	286
9. ”Sivistystä ei voi mitata rahassa” (Sakralisaatio) . .	287

10. "Tämä uuvuttaa ihmiset" (Kitkadiagnoosi)	288
11. "Vastuu on kohtuutonta" (Moraalikato)	290
II. Episteeminen sokeus ja tiedon vääristely	292
12. "Datan kerääminen on syrjivää" (Sokeuden hyve)	292
13. "Erot johtuvat syrjinnästä" (Todistustaakan kääntö)	293
14. "Arvopohjainen mandaatti" (Oikosulku)	295
15. "Konsensus on vakauden tae" (Sopeutuskyky)	296
16. "Kukaan ei tiedä mikä toimii" (Kausaalisuus)	297
17. "Entä jos malli on väärässä?" (Virheen asymmetria)	299
18. "Kausaalimallit ovat monimutkaisia" (Auditointi)	301
19. "Lisää byrokratiaa?" (Säätöteoria)	302
20. "Liian monimutkainen" (Monimutkaisuuspesu)	303
21. "Laskematta jättäminen" (Tietämättömyys)	304
22. "Suomi on aina selvinnyt" (Optimismiharha)	306
23. "Suomi on onnellisin maa" (Rahanpesu)	307
24. "Esimerkit on valikoitu" (Havainnollistus)	308
III. Juridinen fetisismi ja hallinnollinen kitka	309
25. "Oikeusturva vaatii hidasta käsittelyä" (DoS-hyökkäys)	310
26. "Hitaus on turvallisuutta" (Latenssiharha)	311
27. "Sääntely suojaa kansalaisia" (Monimutkaisuuspesu)	312
28. "Nollariski on tavoitteemme" (Madonreikä)	313
29. "Perustuslaki on neutraali" (Katteeton lupaus)	314
30. "Perustuslaki estää tämän" (Fundamentalismi)	315
31. "EU määrää kaiken" (Vastuunpesu)	317
32. "Sopimukset estävät" (Byrokraattinen idolatria)	318
33. "Tämä on teknokratiaa" (Politiikan suoja)	320
34. "Tämä vie vallan" (Harkintavallan harha)	322
35. "Tämä on fasismia" (Autoritaarisuussyytös)	323
36. "Oikeus valita itsetuho" (Valinnanvapausharha)	324
37. "MeV kaapataan" (Kaappausriski)	326
38. "Tämä ei ole poliittisesti mahdollista" (Kriisi-ikkuna)	327
IV. Termodynaaminen tappio ja talous-uskonnot	328
39. "Markkinatalous ratkaisee" (Zombikapitalismi)	328
40. "Työ on parasta sosiaaliturvaa" (Volyymiharha)	329
41. "Sosiaaliturva auttaa heikoimpia" (Kyvykkyyssloukku)	330
42. "Suomi on hyvässä kunnossa" (Dekapitalisaatio)	331
43. "Tämä tappaa maaseudun" (Asutusharha)	332
44. "Rakentaminen on elvytystä" (Investointiharha)	333
45. "Monimuotoisuus on voimavara" (Kitka)	334

46. "Tasapäästäminen" (Osaamispääoman tuho)	335
47. "Teknologia/AI ratkaisee" (Alibi)	336
48. "Verottamalla ratkaistaan" (Kapasiteetti)	337
49. "Lääkäreihin ei vaikuta vero" (Aggregaatio)	339
50. "Tämä korjaantuu resursseilla" (Vajauslaskenta)	340
V. Telos-kato ja sivilisaation konkurssi	340
51. "Miksi välittää huomisesta?" (Aikalaisuus)	341
52. "Eläkkeisiin ei voi koskea" (Omaisuuksien suoja)	342
53. "Lapset ovat yksityinen harrastus" (Telos-kato)	344
54. "Perhe-etuuksiin ei saa koskea" (Katteeton lupaus)	345
55. "Ilmasto on ainoa tulevaisuusvelka" (Peiteoperaatio)	346
56. "Degrowth on ratkaisu" (Kognitiivinen rahanpesu)	347
57. "Rajat ovat vanhanaikaisia" (Rajapintaharha)	348
58. "Pienet häiriöt eivät kaada" (Luottamus-eroosio)	349
59. "Tämä on vain oikeistopolitiikkaa" (Kategoriavirhe)	351
60. "Tämä on markkinauskovaisuutta" (Yksityinen valta)	353
61. "Eliitti tuhoaa tarkoituksella" (Mekanismitheologia)	355
62. "Tämä on liian filosofista" (Telos-sokeus)	356
63. "Tämä on vain metaforaa" (Fysikalismien pelko)	358
64. "Pääoma on kuvitteellista" (Tuotantokyky-sokeus)	359
65. "Totuus on puolivälissä" (Keskitien harha)	361
66. "Miksi Suomen pitäisi selviytyä?" (Nihilismi)	362
67. "Miksi kukoistus?" (Koordinaatiavirhe)	363
68. "Miksi ääretön aikahorisontti?" (Entropia-ansa)	365

Ideakatalogi **367**

I. Uudet synteesit	368
Kukoistus on turvamarginaali	368
Humen giljotiinin ohitus	368
Arkkitehtuuri yli tahdonvoiman	369
MeV synteettisenä valintapaineena	369
Generatiivinen silmukka	369
Kosminen imperatiivi	370
Kansallistase: Virta vs. varanto	370
Täyslaskenta	370
Ohjausvoima-yhtälö	371
Leväperäisyys entropian äänenä	371
Puutarhurivaltio vs. tehdasvaltio	371
Latenssi on myrkkyä	372

Kaikki haluavat muuttaa Suomen suuntaa. Äänestäminen ei ole tähän asti toiminut – koska ongelma ei ole kuljettajassa vaan koneessa.

Kukaan ei katso arkkitehtuuria. Katsomme ihmisiä, puolueita, lupauksia – emme kannustimia, takaisinkytkentöjä, aikahorisontteja.

Ja syvempi ongelma: **Suomella ei ole päämäärää.** Demokratia vastaa kysymykseen *kuka päättää*. Kukaan ei vastaa kysymykseen *mitä varten*. Ilman suuntaa tehokkuus on zombitoimintaa.

Kolme ontologista virhettä. 68 argumenttia joilla todellisuus piilotetaan. Ja korjaus: telokratia – hallinto, jolla on päämäärä – ja Mekanismivirasto, joka pakottaa päätöksenteon kohtaamaan todellisuuden.

